

ז'הריקתי לכם ברכה עד בלי די — עד שיבלו שפתותיכם מלומר די' — כלומר, שפע הברכה יהיה יותר מערך כלי הקיבול, ו'שפתות הכלים', המגדירים ומגבילים את תכולתם, יהיו בלים מלומר עד פה תבוא. (דובר זקן עמ' 70; לקוטים שבסוף 'פרי צדיק' ח"ב עמ' 245. ע"ש).

— 'יש שאינם רוצים לקבל מחבריהם מרוע לב, כי לא ירצו להתחייב להם הכרת טובה. ובאמת ראוי להתנהג ככה כלפי הרשעים, שלא לקבל טובות מהם כדי שלא להתחייב אליהם, כדי שלא נבוא להחניפם... אבל יש מי שאינו רוצה לקבל משום שטובר שלא תהיה היכולת בידו להכיר טובה כדבעי, וירגיש את עצמו בזה כבעל-חוב וגזול. המסרב לקבל משום זה, הוא בעל מדרגה גבוהה. זהו שורש ענין אמירת די להקב"ה. יש והנברא מרגיש את עצמו כל כך שפל ובטל כלפי השי"ת עד שמוצא בלבו בהרגשה אמיתית גמורה שכל מה שיעשה ויאמר להכיר טובה ולהודות להשי"ת על רוב חסדיו, הריהו ממש כלא-כלום לעומת חובו לפי הטובות והנפלאות הבלתי-פוסקות והחסדים הבלתי-מוגבלים והבלתי-נימודים אשר יעניקנו השי"ת בהם... התבטלות זו כלפיו ית', עלולה להביאנו להרגיש בעומק לבנו את התשוקה הגדולה לומר לטובות די'...

אבל גם זה איננו שיא המדרגה. במה מגיעים אל ההתבטלות השלמה האפשרית בתוך הבריאה, אימתי היא הדבקות הגמורה? כשמגיעים בהתבטלות אל נקודת הכרת 'מי אני אשר לא ארצה להתחייב במה שאינני יכול, הן אני בטל ומבוטל כל כך שאיני שייך אפילו לרצות. וכי איך שייך בי, בנברא פעוט שכמוני, שום רצון נפרד מרצוני יתברך? ואם רצוני שאקבל — איך אפשר שאסרבו? התבטלות זו לעומת רצוני של הקב"ה — שגם כל אפשרות הסירוב בטלה — זוהי מדרגת 'עד שיבלו שפתותיכם מלומר די'; אין כבר שפתים, אין אפשרות לומר די. זוהי הברכה העליונה ביותר'. (מכתב מאליהו ח"ב עמ' 222)

דף לג

'הכל יודעין כלה למה נכנסה לחופה אלא כל המנבל פיו...' — נראה שבא להוציא שנים העוסקים בתורה ונצרכים לדבר בדברים שבסתר — אין בידם עוון. (חדש האביב)

'מאי ועוד ידו נטויה? ... אפילו חותמין עליו גזר דין של שבעים שנה לטובה, הופכין עליו לרעה' — דרש ועוד מלשון 'ועד', כלומר כל שנותיו של אדם, שהם שבעים שנה — ידו נטויה, להפוך הגזר-דין. (עפ"י רש"י כתובות ה: ר"ן כאן. עוד על ביטוי 'נחתם עליו גזר דין של שבעים שנה' — ע' מגדים חדשים — ברכות לא:).

'כל הממרק עצמו לעבירה... שלשה מיני הדרוקן הן, של עבירה עבה...' — כתבו המפרשים: כל 'עבירה' סתם שאמרו בכל מקום, היא עבירת זנות. (עפ"י מהרש"א כאן; תורת חיים ע"ז ה. בן יהודע; העמק שאלה מ,ז. וכן מצינו בתרגום, שמתרגם בכמה מקומות 'ערוה' — עבירה. (ע' דברים כג, טו; כד, א; משלי כא, כו ועוד — מובא ב'מגדים חדשים' כאן, ע"ש. ויש להעיר גם ליבמות עח: 'שם עוברי עבירה... ומצח אשה זונה' ע"ש. וברש"י שם צ: ד"ה צריכה לכך).

'שאני רבא דאנסי ליה רבנן בעידניה בעל כורחיה' — מכאן הביא ה'תרומת הדשן' (טז) ראייה, שמשום ביזוי וזילותא אין חוששים להשהיית נקבים, שמחמת כן נמנעו החכמים לילך לצרכיהם בפני הרבים, ולא חשו לאיסור בל תשקצו דרבנן. וכן כתב המגן-אברהם (צב סק"ב; קג סק"ד) שבמקום כבוד הבריות אינו עובר באיסור 'בל תשקצו'. (ובשפת-אמת כאן פרש באופן אחר, ולפי דבריו אין ראייה מכאן). ואף על פי שכל הנצרך לנקביו אסור בדברי תורה כל זמן שגופו משוקץ — נראה שזה דוקא להתחיל בלימוד, אבל אם באמצע הלימוד החל להרגיש צורך מעט לצאת — אינו צריך להפסיק מלימודו, וכמו שכתב בבאור-הלכה. (צב, ג ד"ה קורא. עפ"י מגדים חדשים כאן).

(ע"ב) 'פתח רבי יהודה ואמר: כמה נאים מעשיה של אומה זו' — השפת-אמת עמד על השאלה, הלא אסור ליתן להם חן, לומר כמה נאה נכרי זה, (ע"ז כ.), וכל שכן שאין לשבח מעשיו או לחבב דבר מדבריהם, (כדברי הרמב"ם — עכו"ם י, ד). וכתב שרבי יהודה אמר כן בלשון תמיהה. (והנכרים סברו שסיפר בשבחן). ובספר 'מאור ישראל' להגר"ע יוסף שליט"א יישוב, שאין איסור אלא לשבח לאיש פרטי, אבל אומה אשר ישראל חוסים בצלה, ועל ידי אמירת שבחה על מעשיה בפני ישראל, יהיו מתפללים בשלומה של המלכות — שפיר דמי. (בוה מיושבת קושית המפרשים בברכות ח: ששבחו שם ממדותיהן של הפרסיים. וע' צדקת הצדיק רנו. וע"ע במובא בע"ז כ.).

'לא תקנו אלא לצורך עצמן...' — ע' במובא בע"ז ב:

'איתרחיש ניסא איברי להו חרובא' — על איסור ערלה בחרוב של נס — ע' ב'מאור ישראל' כאן. (וע"ע על כיוצא בזה במובא במנחות סט). ובלאו הכי נראה שפטור מערלה משום שעלה האילן מאליו שלא במקום ישוב. (כבשו"ע יו"ד רצד, כו. וע' חו"א ערלה א, ט). ואף על פי שהיה זה מקום ישוב לרשב"י ולבנו, ובעבור אכילת פירותיו הוא עלה, נראה שדנים הדבר לפי רובא דעלמא.

'איתבו תריסר שני במערתא... אזול איתבו תריסר ירחי שתא... כל היכא דהוה מחי רבי אלעזר הוה מסי רבי שמעון' — לאחר שלש עשרה שנה ששהה רבי שמעון במערה, [שהן כנגד שלש עשרה מדות הרחמים], הגיע לדרגת רחמים העמוקים בשרש הדין. (עפ"י מכתב מאליהו ח"ד עמ' 192).

'... אמר לו: בני, די לעולם אני ואתה' — דיבר על לבו שאין להעניש אותם על כך שאינם עוסקים בתורה, כי די לתיקון העולם בנו שתורתנו אומנותנו, ואין להקפיד על אדם מעתה. (ריעב"ץ)

'מדאני אסא' — על ענין ריח ההדס בשבת, ע' בקונטרס 'קדושת השבת' ה, עמ' 28.

*

'... ואמרו (בסנהדרין כ.) ... יראת ה' היא תתהלל' — זה דורו של רבי יהודה ברבי אילעאי. אמרו